

ks. Jan Dyduch

UNIWERSYTET PAPIESKI JANA PAWŁA II W KRAKOWIE

Fundamentalne zasady inspirujące aktualny Statut Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

Konstytucja apostolska *Sapientia christiana* postanawia: „Statuty każdego uniwersytetu lub wydziału, sporządzone zgodnie z przepisami obecnej konstytucji, wymagają zatwierdzenia Kongregacji Edukacji Katolickiej¹”. Przywołana norma wymaga, aby każdy uniwersytet i wydział posiadał statuty sporządzone w oparciu o konstytucję *Sapientia christiana* zawierającą przede wszystkim postanowienia o charakterze ogólnym, które mają być dostosowane do miejscowych potrzeb i zatwierdzone przez Kongregację Edukacji Katolickiej. Powyższa norma znajduje odzwierciedlenie w kodeksie prawa kanonicznego z 1983 roku [KPK], (por. kan. 816, § 2).

19 czerwca 2009 roku papież Benedykt XVI podniósł Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie do godności Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie [UPJP II]. Zgodnie z przywoływanymi wymogami został przedstawiony Kongregacji nowy projekt statutu uczelni, który został zatwierdzony przez nią 5 lutego 2010 roku². To zatwierdzenie było *ad experimentum*, na okres 5 lat. Po tym okresie Uniwersytet zwrócił się do Kongregacji o zatwierdzenie znowelizowanego statutu. Został on zatwierdzony przez Kongregację na okres 10 lat³. Zasady inspirujące odnowiony statut to: kościelny charakter Uniwersytetu, jego autonomia i wieloraka współpraca, które będą przedmiotem rozważań niniejszego artykułu.

¹ Jan Paweł II, Konstytucja *Sapientia christiana* [dalej: SCh], 15.04.1979, „Acta Apostolicae Sedis” [dalej: AAS] 71 (1979), s. 469-499, tłum. pol. w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne* [dalej: PPK], zebrał i przetłumaczył ks. E. Szafronowski, t. 12, z. 1, Warszawa 1983, art. 7.

² Dekret Kongregacji Edukacji Katolickiej, nr 641/81, 5.02.2010, Archiwum UPJP II.

³ Por. Dekret Kongregacji Edukacji Katolickiej, nr 641/81, 8.06.2015, Archiwum UPJP II.

1. Kościelny charakter Uniwersytetu

Przywołana już wyżej konstytucja apostolska *Sapientia christiana* następująco określa uniwersytety kościelne: „W niniejszej konstytucji przez kościelne rozumie się te uniwersytety i wydziały, które zostały kanonicznie erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Apostolską i uprawiają oraz przekazują świętą doktrynę (teologię) i związane z nią gałęzie wiedzy – posiadając jednocześnie prawo nadawania stopni akademickich powagą Stolicy Apostolskiej”⁴. Tak więc przedmiotem badań naukowych i nauczania uniwersytetu kościelnego jest teologia i dyscypliny z nią związane, zwane naukami kościelnymi. Uniwersytet musi być erygowany lub zatwierdzony przez Stolicę Apostolską – wówczas jej powagą nadaje stopnie akademickie.

Uniwersytety kościelne, ich specyfika i odrębność ukształtowały się w procesie rozwoju wyższych uczelni prowadzonych przez Kościół. Proces ten prowadził do powstania dwójakiej formy wyższych uczelni: uniwersytetów katolickich, inspirowanych publiczną i powszechną obecnością idei chrześcijańskich oraz uniwersytetów kościelnych, opierających swą działalność i zasady na objawieniu Bożym⁵. Istotnym elementem odróżniającym uniwersytety katolickie od kościelnych jest przedmiot nauczania, który stanowią nauki kościelne, czyli nauki w jakiś sposób powiązane z teologią. Rozwój uczelni kościelnych, a także nowe ujęcie nauk teologicznych, a w szczególności nauczanie i wskazania Soboru Watykańskiego II dotyczące teologii rzeczywistości ziemskich, jak również pogłębiona analiza ewangelizacji i nowa ewangelizacja sprawiły, iż pojęciu „nauki kościelne” nadano szerokie rozumienie. Wyraża to już konstytucja *Sapientia christiana*: „Powiązanie z posługą ewangelizowania powinno mieć miejsce również na wydziałach tych nauk, które wprawdzie nie posiadają szczególnego związku z chrześcijańskim Objawieniem, ale mogą w dużej mierze pomóc w podejmowaniu dzieła ewangelizacji; z tej właśnie racji Kościół docenia je, eryguje je jako wydziały kościelne i dlatego też zachowują one szczególny związek z kościelną hierarchią”⁶.

Mając to na uwadze, Stolica Apostolska realizuje swe prawo i obowiązek erygowania samodzielnych wydziałów, czy też włączonych do uniwersytetów kościelnych, zajmujących się takimi gałęziami wiedzy, które nie mają bezpośredniego związku

4 Sch, art. 2.

5 Por. J. Dyduch, *Charakterystyka Statutu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II*, „Analecta Cracoviensia” 44 (2012), s. 275–276.

6 Sch, wstęp III.

z Objawieniem chrześcijańskim, ale są pomocne w prowadzeniu dzieła ewangelizacji i w określonej części Kościoła skutecznie przyczyniają się do wzrostu wiary ludu Bożego i rozwoju życia chrześcijańskiego. W tym względzie Stolica Apostolska powinna współpracować z miejscową hierarchią, w szczególności z krajowymi konferencjami biskupimi, co było ważnym postulatem Vaticanum II⁷.

Omawiana konstytucja *Sapientia christiana* jest podstawowym dokumentem, na którym oparty jest odnowiony Statut Uniwersytetu Papieskiego⁸. Stwierdza on: „Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, zwany dalej Uniwersytetem, jest uczelnią papieską, uniwersytetem kościelnym, kanonicznie erygowanym przez Stolicę Apostolską”⁹. Ta pierwsza norma statutu, mająca fundamentalne znaczenie, podkreśla zarówno jego kościelny charakter, odróżniający go od innych uczelni oraz stwierdza, iż jest uczelnią papieską. O ile pierwszy przymiotnik „kościelny” oznacza naturę, rodzaj uniwersytetu, o tyle przymiotnik „papieski” podkreśla jego godność. Warto dodać, że Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie jest pierwszym, poza Rzymem, uniwersytetem papieskim w świecie¹⁰.

Kościelny charakter Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie przejawia się także w tym, że służy on misji Kościoła: „Uniwersytet, zgodnie z aktualnymi uwarunkowaniami realizacji misji Kościoła, zajmuje się badaniem i przekazywaniem wiedzy teologicznej oraz nauk humanistycznych, nauk społecznych, nauk o sztuce oraz innych dziedzin i dyscyplin naukowych, nadaje tytuły zawodowe, stopnie naukowe i tytuły naukowe”¹¹. Służba Kościołowi wyraża się w wielorakiej działalności Uniwersytetu, mającej na uwadze aktualne potrzeby ewangelizacji. Znaczy to, że badanie i przekazywanie niezmiennych zasad ewangelicznych winno się dokonywać w sposób dostosowany do mentalności ludzi współcześnie żyjących. Nie może ono zniekształcać treści objawienia Bożego, ale tak je ukazywać, aby integralnie docierało do człowieka naszych czasów. W tym ma być pomocna nie tylko obecna wiedza teologiczna, ale także wiedza z zakresu innych dyscyplin naukowych, opromienionych światłem Ewangelii i służących realizacji szeroko rozumianej misji Kościoła.

Jest to zgodne ze wskazaniem konstytucji *Sapientia christiana*, która następująco określa cele uczelni kościelnej: „[...] uprawiać i rozwijać poprzez badania

7 Por. SCh, wstęp III.

8 Statut Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, 8.06.2015 (broшуra) [dalej: Statut UPJP II].

9 Statut UPJP II, § 1.

10 Por. Z Grocholewski, *Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań*, Warszawa 2013, s. 59.

11 Statut UPJP II, § 1.

naukowe własne dyscypliny, przede wszystkim zaś dogłębnie badać chrześcijańskie objawienie oraz to, co jest z nim związane, systematycznie wyjaśniać jego prawdy, analizować w jego świetle występujące z biegiem czasu nowe zagadnienia i przekazywać je w sposób odpowiednio przystosowany ludziom współczesnym, reprezentującym różne kultury¹². W ten sposób badanie i nauczanie nauk kościelnych w uniwersytecie służy zarówno realizacji misji Kościoła, jaki i promowaniu kultury ogólnoludzkiej. Do powyższego nawiązuje Statut UPJPII: „Celami Uniwersytetu są w szczególności: zgłębianie depozytu wiary, rozwijanie badań z zakresu teologii, filozofii, historii i prawa kanonicznego oraz nauk humanistycznych, społecznych, sztuki i innych dyscyplin naukowych, jak również kształcenie w wyżej wymienionych dziedzinach oraz prowadzenie pracy dydaktycznej i wychowawczej”¹³.

Ważną rolę w kształtowaniu i rozwoju kościelnego charakteru uniwersytetu spełniają jego pracownicy: „Wszystkie osoby zatrudnione na Uniwersytecie winny respektować jego kościelny charakter”¹⁴. Szczególna odpowiedzialność spoczywa na nauczycielach akademickich wykładających dyscypliny dotyczące wiary i moralności. Mają oni wykonywać swoją funkcję w jedności z Nauczycielskim Urzędem Kościoła, zaś przed jej objęciem zobowiązani są złożyć wyznanie wiary. W przypadku głoszenia nauki sprzecznej z nauczaniem Kościoła narażają się na postępowanie dyscyplinarne, łącznie z utratą misji kanonicznej i usunięciem z funkcji¹⁵. O kościelny charakter Uniwersytetu winni troszczyć się także studenci i doktoranci, do czego zobowiązują się w składanym ślubowaniu¹⁶. Ślubują: „[...] dbać o dobre imię Uniwersytetu oraz zachowywać postawę godną studenta (doktoranta), członka wspólnoty Kościoła i świadomego obywatela swojej Ojczyzny [...]”¹⁷.

Kościelność Uniwersytetu Papieskiego jest do tego stopnia ważna dla Statutu UPJPII, że powraca do niej kilkakrotnie: „Badania naukowe i nauczanie winny być ukierunkowane na pogłębienie znajomości prawdy zawartej w objawieniu chrześcijańskim i na rozwiązywanie w jego świetle problemów, przed którymi stoją Kościół i społeczeństwo”¹⁸. Statut, podkreślając kościelny charakter Uniwersytetu, zwraca także uwagę na wolność badań i nauczania: „Uniwersytet troszczy się zarówno

12 Sch, art. 3 § 1.

13 Statut UPJPII, § 7.

14 Statut UPJPII, § 58, 1.

15 Por. Statut UPJPII, § 58,3, § 74.

16 Por. Statut UPJPII, § 76, 7–8.

17 Statut UPJPII, § 76, 7–8.

18 Statut UPJPII, § 75, 5.

o właściwą wolność w badaniach naukowych i w kształceniu, jak i o wierność Magisterium Kościoła¹⁹. Zachowując swój kościelny charakter, Uniwersytet może działać w polskich i międzynarodowych organizacjach uczelni wyższych²⁰. Kościelny charakter Uniwersytetu jawi się w obowiązującym statucie jako zasada fundamentalna jego istnienia i działania. Zasada ta łączy się z autonomią Uniwersytetu.

2. Autonomia Uniwersytetu

Istotna dla istnienia i działalności Uniwersytetu Papieskiego jest jego autonomia wobec władz świeckich. Potrzebna jest także autonomia uczelni kościelnych, w tym papieskich, zagwarantowana prawodawstwem Kościoła. Problem ten dostrzegła konstytucja *Sapientia christiana*, pouczając, że należy określić pewne zasady ogólne, które nadawałyby podstawową jednolitość uczelniom kościelnym, pozostawiając właściwą swobodę do dalszego sprecyzowania niektórych spraw, mając na uwadze miejscowe warunki i zwyczaje uniwersyteckie w poszczególnych krajach. Mają tego dokonać własne statuty uniwersytetów czy wydziałów, na które wpływ posiada także wspólnota akademicka uczelni. W takiej uprawnionej różnorodności przejawia się również jedność Kościoła katolickiego²¹.

Autonomia uczelni papieskich w Polsce wobec władzy świeckiej ma swoją szczególną historię. Autonomia ta rodziła się i kształtowała w walce podczas panowania w Polsce dyktatury komunistycznej, począwszy do zakończenia II wojny światowej aż po rok 1989. Ówczesne władze usiłowały zawładnąć uczelniami kościelnymi, katolickimi i całą nauką katolicką, a także całkowicie je sobie podporządkować. Temu zdecydowanie przeciwstawił się polski Kościół, prowadząc walkę o niezależność uczelni kościelnych i katolickich. Wśród ludzi Kościoła szczególną rolę na tym polu odegrał kard. Karol Wojtyła, który głosił, że „Kościół ma sam stanowić o swojej nauce”. Kardynał bronił polskie uczelnie teologiczne przed prześladowaniem prowadzonym przez władze komunistyczne²². Celem jego działalności było zapewnić autonomię wszystkim uczelniom kościelnym i katolickim w kraju. Dzięki jego wysiłkom została utworzona w roku 1973 Rada Naukowa Episkopatu Polski,

19 Statut UPJPiI, § 76,3.

20 Por. Statut UPJPiI, § 6.

21 Por. SCh, wstęp VI.

22 Por. J. Dyduch, *Charakterystyka Statutu...*, dz. cyt., s. 278.

powołana przez Konferencję Episkopatu Polski do obrony niezależności uczelni kościelnych i katolickich w Polsce. Jej pierwszym przewodniczącym został kard. Wojtyła²³. Przywołana Rada Naukowa odegrała bardzo istotną rolę w obronie autonomii uczelni kościelnych, prześladowanych w czasach rządów komunistycznych. Do tej sprawy nawiązał Jan Paweł II podczas pierwszej wizyty w Polsce 5 czerwca 1979 roku. Powiedział wówczas: „W każdym razie w postawieniu tego problemu zawiera się dokładnie ta sama zasada, która przyświecała nam w Polsce w momencie powołania Rady Naukowej, a mianowicie, że Kościół musi mieć prawo i musi mieć środki stanowienia o swojej własnej nauce”²⁴.

Gdy Jan Paweł II mówił te słowa w 1979 roku, walka o autonomię uczelni kościelnych toczyła się nadal. Ewidentnym jej przykładem, chociaż nie jedynym, były dzieje krakowskiej uczelni teologicznej. Najpierw Wydziału Teologicznego usuniętego z Uniwersytetu Jagiellońskiego 11 sierpnia 1954 roku, potem Papieskiego Wydziału Teologicznego, a następnie Papieskiej Akademii Teologicznej, ciągle nękaney przez władze komunistyczne. Wreszcie przełomowym punktem w jej dziejach było erygowanie przez papieża Benedykta XVI Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie 19 czerwca 2009 roku. To historyczne wydarzenie tak określił kard. Marian Jaworski: „Niewątpliwie jest jednak, że ukoronowaniem tej idei kard. Karola Wojtyły jest powołanie przez Ojca Św. Benendyta XVI Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Jest to nie tylko ranga, która została przyznana tej uczelni, ale nade wszystko realizacja w pełni idei kard. Karola Wojtyły: «Kościół sam stanowi o swej nauce»”²⁵.

Przykładem walki o autonomię uczelni kościelnych w Polsce była krakowska uczelnia teologiczna, proces ten dokonywał się również na gruncie prawnym. Jego zwieńczeniem było podpisanie w 1993 roku przez Polskę Konkordatu ze Stolicą Apostolską²⁶. Gwarantuje on uczelniom kościelnym autonomię: „Rzeczpospolita Polska gwarantuje Kościołowi katolickiemu prawo do zakładania i prowadzenia

²³ Szerzej na ten temat por. J. Dyduch, *Kard. Karol Wojtyła w służbie Episkoptau Polski*, Kraków 2007, s. 112–125.

²⁴ Przemówienie do Rady Naukowej Episkopatu Polski w Częstochowie, [w:] *Jan Paweł II na ziemi polskiej*, Watykan 1979, s. 129.

²⁵ Wykład w czasie pierwszej inauguracji roku akademickiego 2009/2010 w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, 16.10.2009, opublikowany w materiałach z inauguracji zatytułowanych *Pierwsza uroczysta inauguracja roku akademickiego 2009/2010*, red. R. Bogacz, Kraków 2009, s. 15 (broszura).

²⁶ Konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską, 28.07.1993, „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” [dalej: Dz.U.] z 1998 Nr 51, poz. 318.

szkół wyższych, w tym uniwersytetów, odrębnych wydziałów i wyższych seminariów duchownych oraz instytucji naukowo-badawczych”²⁷. W preambule Konkordatu stwierdzono, że uwzględnia on „[...] dokumenty Soboru Watykańskiego II dotyczące wolności religijnej i stosunków między Kościołem a wspólnotą polityczną oraz przepisy prawa kanonicznego”²⁸. Tak więc w zakładaniu uniwersytetów kościelnych i katolickich Kościoł w Polsce posiada swobodę i autonomię, z których korzysta zgodnie ze wskazaniami Soboru Watykańskiego II i przepisami prawa kanonicznego.

Statut, wyliczając dokumenty, które normują status prawny, strukturę i działalność Uniwersytetu Papieskiego, wymienia wśród nich: konstytucję *Sapientia christiana*, KPK i Konkordat z 1993²⁹. Postanowienia przywołanych dokumentów zapewniają uczelniom kościelnym w Polsce autonomię wobec władz świeckich oraz wobec władz kościelnych. Nadrzedną władzę nad Uniwersytetem Papieskim sprawuje papież, czyni to zazwyczaj poprzez Kongregację Edukacji Katolickiej, której deleguje swoje uprawnienia dotyczące uczelni.

W oparciu o postanowienia konstytucji *Sapientia christiana* i KPK statut wymienia konkretne działania Kongregacji mające na celu zabezpieczyć autonomię Uniwersytetu Papieskiego. Kongregacja Edukacji Katolickiej zatwierdza Statut Uniwersytetu, który prezentuje jej Wielki Kanclerz Uczelni, a przygotowuje go i uchwała Senat Uniwersytetu³⁰. Aktualny statut, przypomnijmy, został zatwierdzony 8 czerwca 2015, na okres 10 lat³¹. Kongregacja zatwierdza również wybór rektora i dziekanów wszystkich wydziałów³². Następnie wydaje *nihil obstat* przed nadaniem stanowiska profesora nadzwyczajnego i zwyczajnego. Z kolei zatwierdza umowy o współpracy między Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu a wyższymi seminariami duchownymi oraz z innymi szkołami wyższymi³³.

Kodeks prawa kanonicznego zobowiązuje krajowe konferencje biskupie do czuwania nad poprawnością doktrynalną na uniwersytetach katolickich i kościelnych (por. kan. 810). Kongregacja Edukacji Katolickiej zasięga opinii krajowych konferencji biskupich przed erygowaniem uniwersytetu kościelnego, zgodnie

27 Konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską, art. 16 ust. 1.

28 Konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską, preambuła.

29 Por. Statut UPJPII, § 2.

30 Por. Statut UPJPII, par 17 1c, par 27, 2.

31 Por. Dekret Kongregacji Edukacji Katolickiej, n. 641/81, 8.06.2015, Archiwum UPJPII.

32 Por. Statut UPJPII, § 17, 1e, § 36, § 51.

33 Por. Statut UPJPII, § 17, 1 g, par 61–62, § 17, 1 j.

z zarządzeniami wykonawczymi do konstytucji *Sapientia christiana*³⁴. Przed erygowaniem Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie Konferencja Episkopatu na 345. Zebraniu Plenarnym w Białymstoku w dniach 26–28 września 2008 roku wydała następującą opinię: „[...] biorąc pod uwagę wysoką jakość pracy naukowej prowadzonej przez Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie, biskupi polscy jednogłośnie wyrazili poparcie dla nowo utworzonego Wydziału Nauk Społecznych, jak również erygowania Papieskiego Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie”³⁵.

Skutecznym zabezpieczeniem autonomii kościelnych, zarówno na forum Kościoła, jak i władz świeckich jest funkcja wielkiego kanclerza. Jest to funkcja wprowadzona przez prawodawstwo kanoniczne: „Wielki Kanclerz reprezentuje Stolicę Świętą wobec uniwersytetu lub wydziału i jednocześnie uniwersytet lub wydział wobec Stolicy Świętej”³⁶. Funkcję tę sprawuje zazwyczaj biskup diecezjalny diecezji, w której umiejscowiony jest uniwersytet lub wydział. Tam, gdzie zachodzi potrzeba, ustanawia się wielkiego wicekanclerza³⁷. Wielkim kanclerzem UPJPII jest każdorazowy arcybiskup krakowski. Wielki kanclerz: „[...] troszczy się o dobro Uniwersytetu, popiera badania naukowe i pracę dydaktyczną, czuwa nad czystością nauki katolickiej, dobrymi obyczajami i dyscypliną całej wspólnoty uniwersyteckiej, dba o jedność Uniwersytetu i jego łączność z Kościołem powszechnym i lokalnym, podejmuje starania o zapewnienie środków materialnych, udzielając odpowiednich pełnomocnictw w tym zakresie”³⁸. Wielki kanclerz sprawuje realną władzę nad Uniwersytetem. W UPJPII jest wielki wicekanclerz. Tę funkcję spełnia – *mutatis mutandis* – biskup tarnowski w porozumieniu z wielkim kanclerzem³⁹.

Autonomię Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie zarówno tę na gruncie kościelnym, jak i wobec władz świeckich, zapewniają normy zawarte w dokumentach prawodawczych, w szczególności takich jak: konstytucja *Sapientia christiana*, KPK, Konkordat z 1993 oraz Statut UPJPII, a także organizacja władzy sprawowanej w Uniwersytecie przez upoważnione osoby fizyczne i uprawnione kolegia.

34 Por. *Ordinationes ad Constitutionem apostolicam Sapientia christiana rite exsequendam*, AAS 71 (1979), s. 502–521, tłum. pol. w: PPK, t. 12, z. 1, art. 45, § 2.

35 Opinia Konferencji Episkopatu wyrażona na 345. Zebraniu Plenarnym w Białymstoku w dniach 26–28.09.2008 roku.

36 Por. *Ordinationes...*, dz. cyt., tłum. pol.: PPK, t. 12, z. 1, art. 45, § 2.

37 Statut UPJPII.

38 Statut UPJPII.

39 Por. *Ordinationes...*, dz. cyt., tłum. pol.: PPK, t.12, z.1, art. 45, § 2; Sch, art. 12.

3. Dialog i wieloraka współpraca

Uniwersytet Papieski w Krakowie, jak to wyżej ukazaliśmy, troszczy się o swoją autonomię wobec władz państwowych. Mimo to świadomy jest swojego istnienia i działania w państwie polskim. Dlatego nie opowiada się za separcją, lecz owocną współpracą z państwem i jego instytucjami. W tej współpracy istotną rolę odgrywa dialog. Statut stwierdza: „Status prawny i działalność Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie opiera się również na postanowieniach Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską z 28.07.1993 oraz Umowy zawartej 1 lipca 1993 między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie statusu prawnego szkół wyższych zakładanych i prowadzonych przez Kościół Katolicki, w tym uniwersytetów, odrębnych wydziałów i wyższych seminariów duchownych oraz w sprawie trybu i zakresu uznawania przez państwo stopni i tytułów nadawanych przez te szkoły wyższe, uwzględniając także obowiązujące prawodawstwo państwowe o szkolnictwie wyższym”⁴⁰.

Wyrazem owocnej współpracy Uniwersytetu z władzami i instytucjami państwa polskiego było przeprowadzenie procedury o uznanie tej uczelni przez państwo i poszerzenie jej finansowania. Procedura ta została rozpoczęta w styczniu 2009 roku, wówczas gdy długi proces przekształcania przez Stolicę Apostolską Papieskiej Akademii Teologicznej [PAT] w Uniwersytet Papieski wkroczył już w fazę finalną. Małopolscy parlamentarzyści, poproszeni przez władze PAT o zajęcie się sprawą sposobu przeprowadzenia tej procedury, uznali, iż nadszedł czas, aby – mający wkrótce powstać uniwersytet papieski w Krakowie – został uznany przez państwo polskie. Jako drogę wiodącą do tego uznania zaproponowali oni ustawę Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, twierdząc, że jest to sposób pewniejszy i trwalszy, chociaż trudniejszy i wymagający więcej czasu niż uchwała rządowa. Zaproponowana ustawa, w pierwszej fazie jej procedowania, miała zmienić dotychczasową nazwę „Papieska Akademia Teologiczna” na „Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie” oraz zmienić finansowanie uczelni. Zanim projekt ustawy trafił do pierwszego czytania w parlamencie 26 sierpnia 2009 roku, został zmieniony następująco: wprowadza on nazwę UPJPII w Krakowie – nadaną przez Stolicę Apostolską – do ustawodawstwa polskiego i poszerza dotychczasowe finansowanie Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie z budżetu państwa na zasadach określonych dla uczelni publicznych.

40 Statut UPJPII, § 2.

W procedurze legislacyjnej ustawy o Uniwersytecie Papieskim uczestniczył także rząd polski. Jego stanowisko było pozytywne, gdyż uznał decyzję papieża Benedykta XVI o erygowaniu uniwersytetu w Krakowie i zaakceptował poszerzenie jego finansowania z budżetu państwa. Dalsze procedowanie omawianej ustawy przebiegło sprawnie i stosunkowo szybko. Drugie czytanie projektu ustawy odbyło się 21 października, zaś trzecie połączone z głosowaniem 23 października 2009 roku. W głosowaniu wzięło udział 421 posłów, za ustawą oddano 380 głosów, przeciw 39, a 2 osoby wstrzymały się od głosowania. Następujące koła i kluby poselskie w całości głosowały za: PO, PiS, PSL, Polska Plus. Lewica głosowała przeciw, za wyjątkiem jednej osoby.

23 października 2009 roku ustawa uchwalona przez Sejm RP została przekazana do Senatu RP. Dyskusja nad ustawą, która została przeprowadzona w Senacie RP 18 listopada 2009 roku była bardzo owocna. Podkreślano zasługi krakowskiej uczelni teologicznej dla nauki i kultury polskiej i w pełni doceniono jej wysoki poziom naukowy i wychowawczy, nazywając ustawę o Uniwersytecie Papieskim „aktem sprawiedliwości dziejowej”. Poniekąd odzwierciedleniem dyskusji było głosowanie nad ustawą 19 listopada 2009 roku. Na 87 głosujących senatorów 86 głosowało za ustawą, tylko jedna osoba wstrzymała się od głosowania. Można powiedzieć, że wynik głosowania był imponujący. Ostatecznie ustawa: „O zmianie ustawy o finansowaniu Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie z budżetu państwa oraz ustawy o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej” zawiera dwa istotne postanowienia:

- „art. 1. Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie otrzymuje dotacje i inne środki z budżetu państwa na zasadach określonych dla uczelni publicznych”;
- „art. 2. W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Kościoła katolickiego do państwa w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 29, poz. 154, z późn. zm. 1) w art. 9. w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie: «2) Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie»⁴¹.

W takim brzmieniu podpisał ustawę prezydent Lech Kaczyński; została ona opublikowana w „Dzienniku Ustaw RP” 22 grudnia 2009 roku i zaczęła obowiązywać od 6 stycznia 2010 roku. Wydaje się, że procedowanie i uchwalenie przywołanej ustawy było modelowym przykładem współpracy z państwem polskim.

Stosownie do przywołanego już postanowienia statutu (§ 2) współpracę Uniwersytetu Papieskiego z państwem polskim reguluje także Umowa między rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie statusu

41 Dz.U. z 2009 Nr 219, poz. 1710.

prawnego szkół wyższych zakładanych i prowadzonych przez Kościół Katolicki, w tym uniwersytetów, odrębnych wydziałów i wyższych seminariów duchownych, oraz w sprawie trybu i zakresu nadawania przez Państwo stopni i tytułów nadawanych przez te szkoły wyższe⁴², mimo że była zawarta około 10 lat wcześniej niż erygowanie Uniwersytetu Papieskiego. Uznanie UPJPII poprzez ustawę parlamentu polskiego sprawiło bowiem, że postanowienia Umowy dotyczą – *mutatis mutandis* – Uniwersytetu Papieskiego. W szczególności dotyczą uznania przez państwo polskie nadawanych przez Uniwersytet stopni naukowych, tytułów zawodowych i naukowych, jeśli zostały one nadane zgodnie z Umową i obowiązującymi w Polsce przepisami dotyczącymi tej sprawy.

Szczególnym obszarem współpracy Uniwersytetu Papieskiego, a w szczególności jego Wydziału Teologicznego, są wyższe seminaria duchowne i inne instytuty naukowe o charakterze teologicznym, którymi są instytuty teologiczne i wyższe instytuty wiedzy teologicznej⁴³. Wymienione kościelne szkoły wyższe mogą zawierać umowy o współpracy naukowej z Wydziałem Teologicznym UPJPII. Umowy takie mają być zatwierdzone przez Stolicę Apostolską, zgodnie z art. 62 i art. 63 konstytucji *Sapientia christiana* oraz art. 43 instrukcji *O wyższych instytutach wiedzy religijnej*⁴⁴. Inicjatorem systemu umów wyższych seminariów duchownych z wydziałami teologicznymi był kard. Karol Wojtyła. Chodziło mu o to, aby alumni wyższych seminariów duchownych, diecezjalnych i zakonnych mogli kończyć swoje wyższe studia stopniem magistra⁴⁵.

Oprócz omówionej wyżej współpracy z uczelniami w Polsce, Uniwersytet może prowadzić szeroką współpracę z uczelniami w kraju i poza jego granicami. Statut stwierdza: „Uniwersytet prowadzi współpracę z innymi uczelniami i instytucjami naukowymi, krajowymi i zagranicznymi, w zakresie badań naukowych, pracy dydaktycznej i działalności wydawniczej”⁴⁶. Współpraca ta określona zawartymi umowami polega na wspólnym prowadzeniu studiów i badań naukowych, wymianie nauczycieli akademickich oraz innych pracowników dydaktycznych, studentów i doktorantów, na wydawaniu książek i czasopism oraz na wspólnym organizowaniu

42 Dz.U. z 1999 Nr 63, poz. 727.

43 Por. Statut UPJPII, § 2.

44 Por. Statut UPJPII, § 17 j, § 43, 2b.

45 Na ten temat pisał A. Kubiś, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie 1954–1981*, [w:] *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce*, red. J. Majka, Kraków 2002, s. 9–164.

46 Por. Statut UPJPII, § 99, 1.

sympozjów i kongresów naukowych i uczestniczeniu w nich⁴⁷. Statut inspiruje i apeluje o wieloraką współpracę UPJPII z uczelniami i instytucjami naukowymi.

Zakończenie

8 czerwca 2015 roku Stolica Apostolska zatwierdziła znowelizowany Statut UPJPII na 10 lat. Statut ten nawiązuje do poprzednich statutów krakowskiej uczelni teologicznej i jest oparty na konstytucji *Sapientia christiana*. Jawią się w nim następujące fundamentalne zasady, które określają istnienie i funkcjonowanie Uniwersytetu Papieskiego: kościelny charakter uczelni, jej autonomia wobec władz świeckich i wewnątrz Kościoła oraz współpraca z państwem polskim, a także współpraca z instytucjami naukowymi w kraju i poza jego granicami.

SUMMARY

The fundamental principles inspiring the actual Statute of the Pontifical University of John Paul II in Krakow

The development of the Pontifical University of John Paul II in Krakow requires a change in law that regulates the church university. The Apostolic See approved a new statute of the school in question in 2015. The new law is based on the Apostolic Constitution *Sapientia christiana* and puts an emphasis on the following ideas: church and evangelizing characteristics of the school. The law also underlines autonomy of the University towards Polish state and, at the same time, it declares the openness of the school for multidimensional cooperation with the state.

Keywords: statute of the Pontifical University of John Paul II in Krakow, authonomy, *Sapientia christiana*, internal law, state–Church relations

⁴⁷ Por. Statut UPJPII, § 99, 2.

Fundamentalne zasady inspirujące aktualny Statut Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

Rozwój Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie wymaga zmian w akcie prawnym, który dotyczy tego kościelnego uniwersytetu. Stolica Apostolska zaaprobowała nowy statut tej uczelni w 2015 roku. Nowe prawo oparto na konstytucji apostolskiej *Sapientia christiana*. Kładzie ono nacisk na kościelny i ewangelizacyjny charakter uczelni. Nowy statut podkreśla także autonomię uniwersytetu względem państwa polskiego, a jednocześnie deklaruje otwartość uczelni na wielowymiarową współpracę z państwem.

Słowa kluczowe: statut Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, autonomia, *Sapientia christiana*, prawo wewnętrzne, relacje państwo – Kościół

BIBLIOGRAFIA

Źródła

1. Jan Paweł II, Konstytucja apostolska *Sapientia christiana*, 15.04.1979, AAS 71 (1979), s. 469–499.
2. Konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską, 28.07.1993, Dz.U. z 1998 Nr 51, poz. 318.
3. *Statut Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie*, 8.06.2015, Kraków 2015 (broszura).
4. Ustawa o zmianie ustawy o finansowaniu Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie z budżetu państwa oraz ustawy o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2009 Nr 219, poz. 1710.

Literatura

5. Dyduch J., *Charakterystyka statutu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie*, „*Analecta Cracoviensia*” 44 (2012), s. 275–286.
6. Grocholewski Z., *Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań*, Warszawa 2013.
7. Jaworski M., *Wykład w czasie pierwszej inauguracji roku akademickiego 2009/2010 Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie*, 16.10.2009, [w:] *Pierwsza uroczysta inauguracja roku akademickiego 2009/2010*, red. R. Bogacz, Kraków 2009, s. 11–16.
8. Kubiś A., *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie 1954–1981*, [w:] *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce*, red. J. Majka, Kraków 2002, s. 10–164.